

Főbb munkaügyi folyamatok, 2011. I–III. negyedév

A tartalomból

1 Az alkalmazásban állók létszámának alakulása

2 Betöltésre váró álláshelyek

3 Bruttó kereset

3 Keresetek nettó értéke

Annak ellenére, hogy a külgazdasági környezet Magyarország számára továbbra sem igazán kedvező, 2011 eddig eltelt időszakának munkaügyi folyamatai némi javulást mutatnak. A válság mélypontját jelentő 2009 III. negyedévéhez képest 2011 azonos időszakában mintegy 70 ezerrel többen voltak foglalkoztatottként jelen a munkaerőpiacon, ami a 15–64 éves népesség esetében 56,4%-os foglalkoztatási rátát jelentett. Ez ugyan még mindig 0,9 százalékponttal alacsonyabb, mint a válságot közvetlenül megelőző 2008. III. negyedévi érték, viszont ugyanennyivel magasabb a 2009 azonos időszakánál, úgy, hogy a nevezőt jelentő 15–64 éves népesség létszáma időközben enyhén nőtt. (Ezen önmagában kedvező demográfiai elmozdulás nélkül a foglalkoztatási ráta növekedése kb. 1 százalékpontos lett volna.)

A foglalkoztatás éven belüli ciklikussága 2011-ben újra a válság előtti mintának felelt meg. A III. negyedévben, mely a ciklus csúcspontját jelenti, a magyar munkaerőpiacon átlagosan 3856 ezren minősültek foglalkoztatottnak, 123 ezerrel többen, mint az év első negyedévében.

A némileg javuló foglalkoztatás mellett a munkanélküliek száma nem változott, míg a munkanélküliségi ráta 2011 III. negyedévére a foglalkoztatott létszám növekedésének eredőjeként egy év alatt 0,2 százalékponttal csökkenve 10,7%-ra mérséklődött. (A magyar munkanélküliségi ráta éppen két évvel ezelőtt a 2009. július–szeptemberi időszakban lépte át hosszú idő óta először a lélektaninak tekinthető 10%-os küszöböt, s azóta folyamatosan e felett is maradt.)

2011 III. negyedévében a foglalkoztatottak 12%-a önálló, vagy társas vállalkozás dolgozó tagja volt, beleértve a kisszámú, magát segítő családtagnak vallókat is. A foglalkoztatottak 6,7%-a részmunkaidőben, az alkalmazásban állók közel 10%-a határozott idejű szerződéssel dolgozott.

A 15–64 éves népesség főbb munkaerő-piaci jellemzői

1. tábla

Megnevezés		2008.	2009.	2010.	2011.
		III. negyedév			
Foglalkoztatott	ezer fő	3 890,8	3 752,7	3 790,7	3 822,1
Munkanélküli	ezer fő	327,1	435,3	465,4	461,8
Inaktív	ezer fő	2 574,3	2 578,8	2 513,9	2 493,3
ebből:					
nyugdíjas	ezer fő	1 062,6	1 036,4	997,0	945,5
tanuló (nappali tagozaton)	ezer fő	790,8	783,9	802,9	766,5
gyermekgondozási ellátást igénybe vevő	ezer fő	279,7	278,6	261,7	279,5
15–64 éves népesség*					
összesen	ezer fő	6 792,2	6 766,8	6 770,0	6 777,2
A foglalkoztatottakból:					
alkalmazott	ezer fő	3 427,5	3 296,1	3 335,6	3 372,6
társas vállalkozó	ezer fő	120,4	129,3	137,6	130,4
egyéni vállalkozó	ezer fő	327,2	308,8	302,1	299,6
segítő családtag	ezer fő	13,6	15,7	12,3	17,6
teljes munkaidős	ezer fő	3 721,1	3 544,2	3 578,0	3 567,0
részmunkaidős	ezer fő	169,7	208,6	212,7	255,2
Alkalmazott határozott idejű munkaszerződéssel	ezer fő	281,1	301,0	344,0	327,9
Alkalmazott határozatlan idejű munkaszerződéssel	ezer fő	3 146,3	2 995,1	2 991,7	3 044,7
Foglalkoztatási ráta	%	57,3	55,5	56,0	56,4
Munkanélküliségi ráta**	%	7,7	10,3	10,9	10,7

* Nem intézeti.

** 15–74 éves korcsoportra.

Az alkalmazásban állók létszámának alakulása

A havi intézményi munkaügyi statisztika vonatkozási körét jelentő, legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások létszáma a teljes foglalkoztatotti körnél nagyobb ütemben, 1,7%-kal nőtt 2011 első három negyedévében. A létszámnövekedés e körben 2010 második felétől folyamatos, de időben lassuló ütemű volt. Az év első három negyedévében átlagosan 1156 ezren dolgoztak fizikai és 696 ezren szellemi munkakörben. Az előbbi állománycsoportba tartozók létszáma így 1,6, az utóbbiaké 2%-kal múlta felül az előző év azonos időszakit. A válság által leginkább érintett és jelenleg mintegy 606 ezer embernek munkát biztosító, legalább 5 fős feldolgozóipari szervezetek létszámgyarapodása meghaladta a 4%-ot, úgy, hogy a korábbi termi-nológia szerinti ún. könnyűipari ágazatok létszámvesztése folytatódott. Új ipari munkahelyek nagyobb számban a fémalanyag és fémfeldolgozás (kb. 5,8 ezer), a gép- és gépiparrendezés-gyártás (kb. 9,9 ezer), a jár-

műgyártás (kb. 3 ezer), valamint a gumi, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása (kb. 2,1 ezer) alágazatokban jöttek létre.

A létszámát tekintve jelentősebb nemzetgazdasági ágak közül 9,3%-os növekedés jellemezte az adminisztratív szolgáltatást támogató tevékenységet, 6,4%-os az információ és kommunikáció nemzetgazdasági ág, 5,6%-os a szakmai-tudományos műszaki tevékenység. Az ipar után a legtöbb embert foglalkoztató kereskedelem és gépjárműjavítás 2011 első három negyedévében létszámleadóvá vált, úgy, hogy a fizikai munkakörben dolgozók létszáma azért még némileg nőtt. Különösen a konjunktúraérzékeny építőipar létszáma – az első négyhavi biztató jelek után – ismét csökkenésnek indult, és január–szeptemberben 1,3%-kal maradt el 2010 hasonló időszakától.

A válság egyik következményeként a vállalkozások a korábbinál nagyobb –, de a fejlett ipari országokra jellemzőtől még így is elmaradó – arányban alkalmazzák az atipikus foglalkoztatási formákat (határozott idejű szerződés, részmunkaidő, munkaerő-kölcsönzés), remélve azt, hogy így egy esetleges keresletváltozáshoz olcsóbban tudják majd munkaerőigényüket hozzáigazítani.

A versenyszférával ellentétben 2011 első három negyedévében tovább csökkent a költségvetési szervezeteknél foglalkoztatottak létszáma. Az összességében 4,9%-os létszámcsökkenés kb. 3/4-ét az magyarázza, hogy az előző évinél jóval kevesebben voltak közfoglalkoztatottak, a fennmaradó rész pedig a költségvetési szféra szinte minden területére kiterjedő költség-, és így egyben létszámcsökkentő intézkedések eredménye. A közfoglalkoztatottak nélkül számított létszámindex egyedül a közigazgatás, védelem nemzetgazdasági ág fizikai foglalkozásúinál nagyobb 100%-nál – a rendőrségnél végrehajtott fejlesztések eredményeként, míg ugyanezen ág szellemi munkaköreinek 175 ezres létszáma több mint 4%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. Az oktatás, illetve az egészségügy szellemi foglalkozásúit ennél kisebb, 0,8–1,4%-os létszámcsökkenés jellemezte.

A válságkezelés miatt felfuttatott közfoglalkoztatás 2011-ben már a korábbi évre jellemzőnél, átlagosan 33%-kal kevesebb emberben adott munkát, úgy, hogy a teljes munkaidőben dolgozók száma drasztikusan mérséklődött, a részmunkaidősöké pedig nőtt. Így a közfoglalkoztatottak által teljesített munkaórák számának csökkenése jóval meghaladta a létszámvesztését.

2. tábla

Az alkalmazásban állók és ebből a közfoglalkoztatottak létszáma a költségvetési szférában

Megnevezés	Alkalmazásban állók létszáma		Ebből: közfoglalkoztatott		Alkalmazásban állók létszáma közfoglalkoztatott nélkül	
	ezer fő	előző év azonos időszaka =100,0	ezer fő	előző év azonos időszaka =100,0	ezer fő	előző év azonos időszaka =100,0
Költségvetési intézmények összesen						
2009.						
I. negyedév	709,5	99,2	23,0	96,7	686,5	99,3
II. negyedév	753,3	103,0	63,8	170,1	689,5	99,4
III. negyedév	768,9	106,3	82,5	245,0	686,5	99,6
IV. negyedév	759,6	105,7	74,5	253,5	685,1	99,4
éves átlag	747,9	103,6	61,0	196,0	686,9	99,4
2010.						
I. negyedév	747,0	105,3	64,0	278,3	683,0	99,5
II. negyedév	787,7	104,6	99,3	155,6	688,4	99,8
III. negyedév	783,3	101,9	98,6	119,5	684,7	99,7
IV. negyedév	772,6	101,7	87,3	117,2	685,3	100,0
éves átlag	772,6	103,3	87,3	143,2	685,3	99,8
2011.						
I. negyedév	711,8	95,3	31,4	49,0	680,5	99,6
II. negyedév	751,4	95,4	71,8	72,3	679,6	98,7
III. negyedév	740,9	94,6	71,2	72,2	669,7	97,8

1) A vállalkozások bruttó keresetének mintavételi hibája ± 448 Ft.

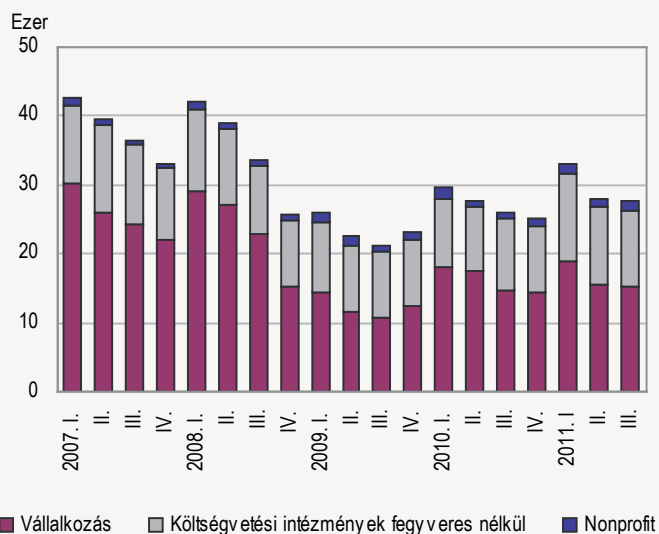
Betöltésre váró álláshelyek

A betöltésre váró üres állásoknak az összes álláshelyhez viszonyított aránya érzékeny mérőszáma az adott időszak konjunkturális helyzetének, s 2007 óta a közösség szintjén is gyűjtött és publikált mutató. Magyarországon 2011 III. negyedévében az üres álláshelyek aránya 1% volt, ami 0,2 százalékponttal meghaladta a válság mélypontját jelentő 2009. II. negyedévi szintjét, de még mindig elmarad a válság előtti 2008. III. negyedévitől.

Az üres álláshelyek 41%-a fizikai jellegű munkát takar, 45%-uk az iparban, 14%-uk a kereskedelem, gépjárműjavítás, szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén várt betöltésre. A felgyorsult generációcsere eredményeként az összes álláshely 40%-át a közszférában hirdették meg, amelyhez további 4500 társult a fegyveres testületeknél.

Az üres álláshelyek száma

1. ábra

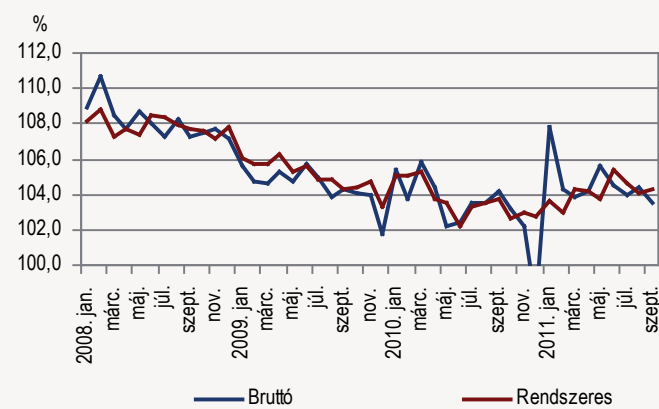

Bruttó kereset

Az év első három negyedévében a versenyszférában dolgozók bruttó keresete 4,9%-kal (215 000¹⁾ forintra, a költségvetési szférában dolgozóké 2,3%-kal (201 500 forintra) nőtt. Ez utóbbi az alacsony kereseti átlag jellemezte közfoglalkoztatottak nélkül számolva – a költségtakarékosági intézkedések (bértábla-befagyasztás, a korábbi kiegészítő jellegű pénzbeni juttatások megszüntetése) következtében – 2,5%-os csökkenést mutat.

2. ábra

Vállalkozások szezonálisan kiigazított keresetindexe

A versenyszféra keresetnövekedési üteme – az adórendszer változása miatt januárra átvitt jutalomkifizetés hatásától eltekintve – az év egészében egyenletesnek mondható, mint ahogy a rendszeres és a nem rendszeres kereseti rész növekedési üteme között sem volt érdemi különbség.

3. tábla

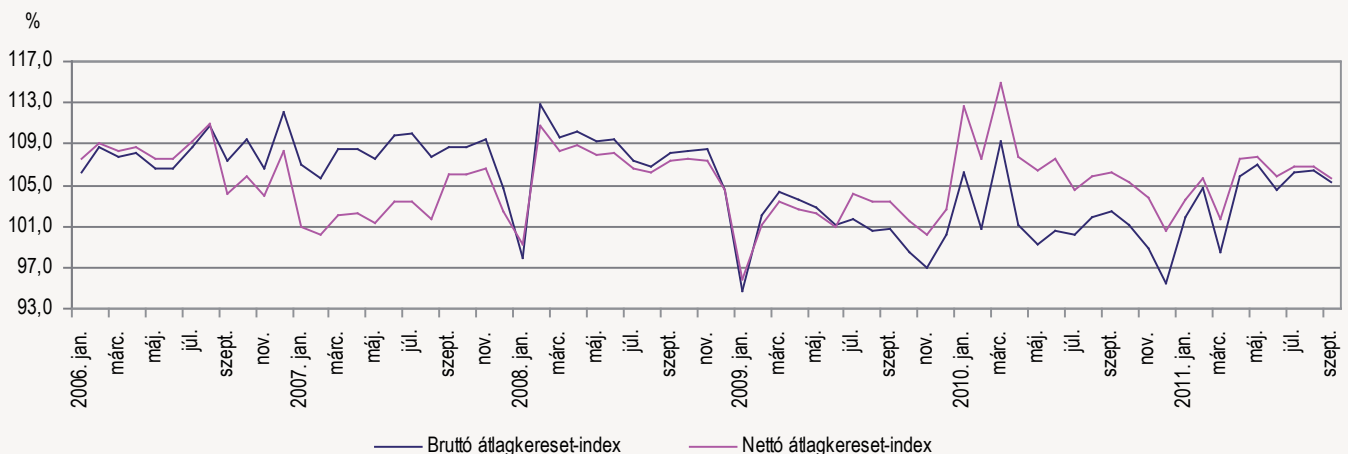
A bruttó átlagkereset alakulása a versenyszférában

Időszak	Bruttó átlagkereset		Ebből: rendszeres kereset	
	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0
2010.				
január–szeptember	204 526	104,1	191 017	104,0
január–december	206 863	103,3	191 652	103,7
2011.				
január	213 868	108,5	194 947	104,0
február	207 004	104,3	191 743	103,0
március	225 252	104,5	202 508	104,3
április	219 910	104,0	199 786	103,8
május	216 902	106,6	199 699	104,5
június	216 073	104,0	201 224	105,0
július	210 976	103,4	200 355	104,2
augusztus	211 487	105,4	200 852	104,8
szeptember	209 552	103,5	200 500	104,3

A kereset részét nem képező, az adó- és járulérendszer jövedelemcsökkentő hatását ellensúlyozó kompenzációban a közszféra dolgozóinak közel fele (46%), átlagosan 5200 forintos mértékben részesült. Ha ez keresetként került volna elszámolásra, a szférában dolgozók bruttó kereseti indexe 1,1 százalékponttal lett volna magasabb. (A kompenzációban részesülők célcsoportja többé-kevésbé megegyezett a 2010-ben juttatásban részesülők körével. Tavaly ugyanis az év első negyedévében a 300 000 forint alatti bruttó keresetű munkavállalók részesültek kétszeri, összesen 98 ezer forint összegű juttatásban, s lényegében ők – de a korábbinál differenciáltabb módon, a kereset nagyságának függvényében – a mostani kompenzáció alanyai.)

Keresetek nettó értéke

A bruttó és nettó átlagkereset-index havonkénti alakulása

4. tábla

A bruttó átlagkereset alakulása a költségvetési intézményeknél

Időszak	Bruttó átlagkereset összesen		Közfoglalkoztatott nélküli átlagkeresetek			
	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0	bruttó		ebből: rendszeres kereset	
	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0	Ft/fő/hó	indexe, előző év azonos időszak =100,0
2010.						
január–szeptember	196 986	98,8	209 776	101,3	193 299	101,4
január–december	195 980	97,2	208 742	99,3	193 989	101,4
2011.						
január	204 012	87,9	205 340	84,7	198 558	102,3
február	193 364	104,5	195 234	100,9	192 039	101,1
március	198 690	84,2	200 779	79,9	196 680	101,7
április	204 694	110,7	207 702	105,3	194 661	102,1
május	202 772	106,6	206 205	100,8	201 232	102,4
június	203 972	104,9	207 736	99,5	197 270	100,0
július	210 964	112,9	215 014	107,8	201 165	103,2
augusztus	196 755	108,0	200 415	103,0	196 795	102,9
szeptember	198 278	108,2	202 493	103,1	196 319	102,5
január–szeptember	201 500	102,3	204 534	97,5	197 182	102,0

A bruttó nominális kereset továbbra is a pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ágban a legmagasabb, átlagosan 458 ezer forint, és annak 5,2%-os növekedési üteme is újra meghaladja a versenyszféra átlagát. Ezt a pénzügyi tevékenységhez hasonlóan a szellemi munkakörök túlsúlya jellemezte információ és kommunikáció nemzetgazdasági ág követi 392 ezer forintos bruttó átlagkeresetével, míg a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás nemzetgazdasági ágban dolgozók ettől alig elmaradó, 367 ezer forintos átlagkeresetben részesültek. A legkisebb kimutatott bruttó átlagkeresetet a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás foglalkoztatottjai kapják, a 125 ezer forintos átlag alig valamivel több, mint a pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ágban dolgozók keresetének negyede. A fizikai állománycsoportba tartozók keresete szintén ebben a nemzetgazdasági ágban a legalacsonyabb. Az átlagosan 102 ezer forint alig 9%-kal haladja meg a szakmai bérminimumot, míg a szellemi munkakör keresetét tekintve 171 ezer forinttal továbbra is őrzi utolsó helyét a humán-egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ág. A nem rendszeres kereseti elemek súlya csak a versenyszféra szellemi foglalkozásúinak esetében volt jelentős, ahol egy főre jutóan átlagosan havi 32 ezer forintot ért el 2011 I–III. negyedévében, de például a pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ágban ennek több mint dupláját, 73 ezer forintot.

3. ábra

Az I–III. negyedévi bruttó keresetnek a személyi jövedelemadó és a munkavállalókat terhelő járulékok levonásával számított átlagos nettó értéke 139 400 forintnak felelt meg. A jövedelemadó egykulcsossá válása, a járulékkulcsok emelése és az adójóváírás csökkentése ellenére is a bruttó keresetre jellemzőt meghaladó, 5,7%-os javulást (közfoglalkoztatottak nélkül számolva 3,1%-ot) eredményezett a nettó keresetekben.

5. tábla

A bruttó és nettó havi átlagkereset és a fogyasztóiár-index

Év	Teljes munkaidőben foglalkoztatottak átlagkeresete				Fogyasztóiár-index
	bruttó		nettó ^{a)}		
	Ft/fő	előző év azonos időszaka = 100,0	Ft/fő	előző év azonos időszaka = 100,0	
1990	13 446	10 108	128,6	121,6	128,9
1995	38 900	25 891	116,8	112,6	128,2
2000	87 645	55 785	113,5	111,4	109,8
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6
2006	171 351	110 951	108,2	107,6	103,9
2007	185 017	114 282	108,0	103,0	108,0
2008	198 964	122 267	107,5	107,0	106,1
2009	199 837	124 116	100,6	101,8	104,2
2010. január–szeptember	201 182	131 941	102,4	108,2	105,1
2010.	202 525	132 604	101,3	106,8	104,9
2011. január–március	209 906	139 634	101,5	103,5	104,2
2011. január–június	211 411	140 350	103,7	105,3	104,1
2011. január–szeptember	210 104	139 409	104,4	105,7	103,9

a) Családi kedvezmény nélkül.

A nettó kereset ágazati indexét a bruttó kereset alakulása mellett az adott területre jellemző keresetstruktúra is befolyásolja, mivel a jövedelemadózás egykulcsossá válása csak a 300 000 forintot meghaladó kereset esetén növelte ténylegesen is a kézhez kapott összeget. Az alacsony keresetű, s az adójóváírás rendszerének módosítása miatt elvileg rosszabbul járó munkavállalók vesztesége a költségvetési szférában ellentételezésre került, a versenyszféra gazdálkodói pedig hasonló magatartás tanúsítására kaptak felszólítást némi gazdasági presszió mellett. A 2011-től életbe lépett személyijövedelemadó-rendszer fontos eleme a nevelt gyermekek számától függő adókedvezmény, melynek maximális összege egy és két gyermek esetén gyermekenként 10 ezer, három és több gyermek esetén pedig gyermekenként 60 ezer forint. A családi adókedvezmény, melyet értelemszerűen az adózó jövedelemmel rendelkezők vehetnek igénybe, a háztartásstatisztikai adatok felhasználásával elvégzett modellszámítás szerint kb. 3 százalékponttal emeli meg átlagosan a nettó kereset növekedési ütemét. A gyermektelenek esetében az így számított index némileg alacsonyabb a családi kedvezmény figyelembevétele nélküli tényleges nettó kereseti indexnél, míg egy gyermek esetében 2,4 százalékpontos, két gyermek esetében több mint 10 százalékpontos, a kisszámú, három és több gyermeket nevelő munkavállaló esetében pedig közel 18 százalékpontos többlet-jövedelem-növekedés forrása.

6. tábla

A nettó és a reálkereset alakulása a családi kedvezmény figyelembevételével, 2011. I–III. negyedév

Eltartott gyermekek száma	Nettó kereset	Nettó kereset változása	Reálkereset-változás	Létszám megoszlása, %
	Ft/fő/hó	előző év azonos időszaka=100,0		
0 gyermek	136 899	4,6	0,7	48,4
1 gyermek	140 503	8,1	4,1	26,0
2 gyermek	160 250	16,0	11,6	19,7
3 vagy több gyermek	159 272	23,3	18,7	5,8
Nemzetgazdaság összesen	143 758	8,9	4,9	100,0

A mezőgazdaságot figyelmen kívül hagyva a nemzetgazdaságban (B–S ágak) az egy teljesített munkaóra jutó munkaerőköltségen belül a legnagyobb arányt képviselő munkajövedelem 4,4%-kal emelkedett az előző év azonos időszakához képest.

A versenyszféra egészét (B–N) növekedés jellemezte – az óras munkajövedelem 3,1 %-kal haladta meg az előző évi szintet –, ezen belül az ipari ágazatokban (B–E) volt a legnagyobb a növekedés üteme (4,4%). A közszolgáltatásba tartozó nemzetgazdasági ágakban 7,2%-kal fordítottak többet a munkavégzés közvetlen ellentételezésére a jelzett időszak folyamán, ami elsősorban az alacsony keresetű közfoglalkoztatottak arányának jelentős csökkenéséből adódott.

A szociális költségek növekedési üteme a munkajövedelemével közel azonosan alakult, mivel a foglalkoztató által fizetendő társadalombiztosítási járulék mértéke nem változott.

7. tábla

Munkaerőköltség-indexek alakulása főbb összetevők szerint, 2011. III. negyedév

Megnevezés	Munkajövedelem	Szociális költség	Munkaerőköltség összesen
	előző év azonos időszaka =100,0		
Ipar	104,4	104,2	104,4
Építőipar	102,8	101,9	102,6
Kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás; információ és kommunikáció; pénzügyi szolgáltatás; ingatlan-ügyletek; üzleti szolgáltatások	102,3	101,8	102,2
Ipar, építőipar és szolgáltatások (közfoglaltatások nélkül)	103,1	102,8	103,1
Közszolgáltatás	107,2	107,2	107,2
Nemzetgazdaság összesen, mezőgazdaság nélkül	104,4	104,2	104,4

További információk, adatok (linkek)

[Táblázatok](#)

[Módszertan](#)

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

erika.molnarfi@ksh.hu

Telefon: (+36-1)345-6205